

I si fem un drac?

Heribert Masana i Soler

Aquesta devia ser la pregunta-proposta més extensa entre certs col·lectius de jovent durant els finals dels anys 70 i, sobretot, els inicis dels 80 del segle XX a Catalunya. Veníem d'on veníem, de festes majors que havien estat oficialitzades, encarcarades i dissecades. Els nous aires socials, polítics, culturals, festius...van propiciar que una part del jovent del país veiés les festes populars com una escletxa d'oportunitat per reivindicar l'ocupació del carrer, la participació directa en l'organització i execució de la festa, i la revalorització de les arrels populars del folklore com una part important de la cultura del país.

No és d'estranyar, doncs, que el formiguer d'inquietuds es comencés a posar en marxa a tots nivells. Jovent de pobles, viles, ciutats i barris, artistes i artesans, músics, comedians, futurs actors, escenògrafs, titellaires, futurs pallassos i gent del circ..., tots plegats, espontàniament, van ser tocats per aquesta màgia de la Cultura Popular en majúscules. Les primeres cercaviles pel carrer de Comedians, que ja havien pujat a l'escenari del primer Canet Rock el juliol de 1975 conjuntament amb la CE Dharma i davant d'un immens públic jove i contracultural, havien ajudat a començar a crear un nou imaginari que partia de la recreació i reinvenió dels vells contes, rondalles i llegendes populars.

Les construccions de dracs, cuques feres, guites o d'altres bèsties imaginàries van començar a sovintejar, sobretot a partir dels primers correfocs de les festes de la Mercè de Barcelona d'inicis dels anys 80, que van fer d'altaveu d'allò que es posaria de moda d'entre part del jovent de l'època: construir una figura o muntar una colla de diables (o totes dues coses alhora), passar-s'ho bé col·lectivament, reivindicar la cultura popular del país com un factor més d'identitat col·lectiva i anar creant una xarxa d'intercanvis i complicitats entre diferents colles de pobles propers i d'entre comarques properes.

Moltes vegades la primera idea partia d'un nucli reduït de persones que es trobaven i tenien les ganes i necessitat de fer alguna cosa. A vegades algun petit indici d'un tros de rondalla ja era l'espurna catalitzadora per iniciar el procés de construcció d'una figura. Sempre hi havia algú que tenia més traça artística i enmig d'un sopar començava a fer quatre esbossos i croquis de com podria ser la nova bèstia. La imaginació començava a brollar sense límits. Un dels factors importants d'aquella època era, precisament, aquests moments previs, és quan l'ideari, l'imaginari, la part potser més cultural del col·lectiu emergeix amb tota la seva força i frescor.

Moltes vegades no es tractava de fer una figura altament realista, tot el contrari, era crear una figura que suggerís i evoqués que, com els jocs d'infants que inventen, somien i s'imaginen, donés a entendre que allò era la representació d'un antic personatge fantàstic i llegendari que, fins a aleshores, ningú no li havia posat cara ni ulls. És més, com que part d'aquell jovent de l'època tenia moltes ganes de córrer, saltar, expressar-se i moure's amb total llibertat pels carrers, doncs moltes vegades sorgien bèsties molt mòbils que donaven molt de joc i feien participar activament a la gent del carrer. Joc, mobilitat i reinvenió, tres factors importants de les noves bèsties contemporànies.

És així que dels primers esbossos començaven a organitzar-se tasques i el projecte s'anava escampant per mig poble. El ferrer o el fuster farien l'esquelet o carcassa, els artistes i d'altres artesans es preocuparien per trobar cartró, papers, cola i pintures, altres buscarien tela, roba, sac... Moltes vegades s'utilitzaven els materials rudimentaris més propers per tal de muntar l'estructura que aguantés la figura. Hi han exemples de tot tipus, des de pots de detergent, tubs d'antigues estufes, bidons, potes de velles cadires, caixes circulars d'arengades...de tot i més. Allò que es tenia més a mà servia per anar construint la bèstia. Alguns s'aventuraven ja a utilitzar el fang i treure motlles, però molts recobrien l'estructura metàl·lica o de fusta amb paper encolat i d'altres tipus de materials adherents (drap, saca...). La qüestió era crear el volum.

Molts dels grups d'animació de l'època es decantaren pels dracs de roba, que la majoria només tenien el cap rígid i la resta del cos era bellugadís com les cuques amb cua de roba. La fibra de vidre també començava a treure el nas. Però el denominador comú d'aquella època era que la majoria de bèsties fantàstiques eren creades per les mans col·lectives del poble. Fins a finals dels anys 70-inicis dels 80 de constructors professionals n'hi havia ben pocs (El Ingenio, el Manel Casserras...) i va ser a partir dels anys 80 que començaren a proliferar. Però les primeres fornades de figures d'aquell renaixement estaven configurades bàsicament per bèsties de manufactura popular. Això provocava que mig poble o mig barri participessin de l'aventura col·lectiva que això suposava. Per això els dracs i d'altre bestiar de l'època tenen aquest caràcter màgic de ninots populars, altament expressius, evocadors dels seus paisatges, mitjançant la lluminositat dels seus colors i amb les seves formes originals i exclusives. Moltes vegades la seva imperfecció esdevé el segell inconfusible que dóna caràcter i singularitat a la bèstia en qüestió.

Moltes vegades la gent es pagava de la seva butxaca els costos dels materials i, a vegades, es rebia algun tipus d'ajuda de l'ajuntament, però no era allò corrent. Van néixer tot de bèsties lliures i

independents pertanyents a un poble que somiava despert pels carrers i les places del país. “Les teves il·lusions te les pagues tu” o “el drac és de qui el porta (el poble)” són expressions dites per testimonis de l’època que ja deixen clar com anaven les coses. Lluny de protocols, assegurances, pressupostos, constructors professionals, dissenys pre·liminars...les coses funcionaven d’una altra manera.

I és així com ara, passats 40 anys d’aquell renaixement del bestiari fantàstic i popular de Catalunya, i tenint prou perspectiva històrica, podem valorar i donar a conèixer les experiències i testimonis directes d’aquells anys. Com s’ho muntaven, com se les arreglaven, què pensaven i perquè ho feien d’aquella manera. És la memòria viva de la nova festa contemporània i els seus protagonistes els tenim a tocar de casa. Aprofitem-ho, valorem-ho i revaloritzem-ho. Les persones que van viure en primer persona tot aquell moviment són les protagonistes d’una època d’efervescència i eufòria col·lectives per ocupar el carrer i muntar les festes populars, aquelles que neixen del poble, les organitza el poble i és ell mateix el qui les gaudeix i les participa activament. La sopa d’all ja fa temps que està inventada, només cal tenir memòria i saber no caure en els errors de temps passats. El carrer és la solució, no el problema.

Heribert Masana i Soler
Barcelona, Novembre de 2021

NOTA: En el llibre “Retrobестиari. 40 anys del renaixement del bestiari fantàstic i popular de Catalunya” (edicions Morera, 2021) hi podreu trobar tota aquesta documentació ampliada i exemplificada.